

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tractatus De Censuris Romano Pontifici Reservatis

Ugolinus, Bartholomaeus

Venetijs, 1609

De excommunicatione lata contra imponentes noua vectigalia, vel
augentes, exigentesve. Cap. V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61365)

gim Sapium in fine, in Instic. de
rendit. & ubi dominus persequi
desit. Sed de his haec tenus, iam
vnde digressi sumus, eo reuertamur.
De subripiantibus ergo, res
ex naufragio, quando contingat
iplos in excommunicationem in
cidere, videmus.

Quae autem diximus de subripiantibus
ex naufragio nauium, eadem dicimus
de subripiantibus ex nauibus, quae
in transuersum iactatae sunt, vt
habetur in Bulla ibi, seu in transuersum,
vt dici solet, iactatis. Quate-
ne iam dicta iteremus, ad quintum
Caput transeamus.

*De excommunicatione lata contra imponentes
noua vectigalia, vel augentes,
exigentese*

Cap. V.

Item excommunicamus, &
anathematizamus omnes,
qui in terris suis noua
pedagia, seu gabellas,
praeterquam in casibus
sibi a iure, seu ex speciali
se dis Apostolicae licentia
permissis, imponunt, vel
augent, seu imponi, vel
augeri prohibita exigunt.

- 1 *Pedagium quid sit.*
- 2 *Guidagium quid sit.*
- 3 *Vestigalia quid sint.*
- 4 *Portorium quid sit.*
- 5 *Gabella, Dutia, & Duana quae nomina, & quid significant.*
- 6 *Noua pedagia, nouaeque gabellae quae nam sint.*

IN prima parte huius Capituli
(diuiditur enim in tres partes,
quarum secunda incipit ibi
Vel augent, tertia ibi, vel augeri)
excommunicatur, qui in suis ter-
ris noua pedagia, seu gabellas im-
ponunt, vt in initio capituli huius
habetur: quam rem vt dilucidio-
rem habeamus, praemittenda non-
nulla sunt. Primum nomina haec
Pedagia, seu Gabellae quid signifi-
cent, & in re nostra, quid compre-
hendant. Alterum, quae pedagia
noua dicantur. Tertium a quibus
imponi possint. His enim propo-
sitis regulam constituemus, ex
qua liquido constabit, quos ex-
communicatio haec afficiat.

Quoad primum igitur nomen hoc
Pedagium latinum non est, sed
barbarum, vsitatum tamen, signi-
ficat enim id, quod datur a transeun-
tibus per loca aliqua ratione personae,
vt dixit Gl. in capitu. super quibusdam. S. pre-
terea. in verb. Pedagium. de verbor.
signifi. Vestigal vero idem, quod
pedagium esse inquit Ancharan.

in

in capit. quanquam. numer. 1. de cens. libr. 6. quæ declaratio mihi non satisfacit ob ea, quæ mox dicemus. Ego igitur ut rem abunde agam, quatenus ad rem nostram pertinet, nomina hæc nos habere dico Pedagogium, Guidagium, Vestigalia, Portoria, Gabellas, Dacia, Duana. Pedagogium proprie illud dicitur, quod datur pro personæ transitu per aliqua loca, ut dixit Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ Cænz Domini, artic. 3. in ver. Pedagia, & sic pro ipsa persona, quod in aliquibus locis soluitur, ut Ferrariæ, ut dixit Anchar. in eod. capit. quanquam. nume. 1. & Fauentiæ, quod ego vidi, quamuis quædam tantum personæ id præstent. Guidagium vero ¶ pro eo datur, quo quis tutus per aliqua loca transeat, exempli gratia dominus alicuius terræ milites habet, qui expurgatas a lateronibus vias tenent, illud igitur, quod præstatur a transeuntibus pro custodia viarum, Guidagium dicitur ut sensit Gloss. & DD. in eod. capitul. super quibusdam. §. præterea. in verb. Pedagia. de ver. sign. & Rebuff. ibid. in ver. Guidagium.

3 ¶ Vestigalia vero sunt pecuniæ, quæ pro rebus solvantur, quo quis ex loco aliquo eas exportet, vel per aliquem locum cum ipsis transeat, vel eas ad aliquem locum importet, & hoc ubi per terras quis defert, ac demum pro rebus, quæ venduntur, ut habetur in l.

inter publica. ff. de verbor. signifi. Publica vestigalia, dicitur enim ibi, intelligere debemus, ex quibus vestigal fideus capit, quale est vestigal portus, vel venalium rerum, item salinarum, & metallorum, & piscinarum. Hæc ibi, idem probatur in l. sed & ij. ff. de publicano. & vestigal. & in l. Cesar. eod. titu. idem sensit Gloss. in l. 1. §. hic titulus, in verb. Pendant. ff. eodem. & Rebuff. eod. in versicul. vestigal.

4 Portorium ¶ vero dicitur pecunia illa, quæ soluitur pro rebus, quæ naui aliquo portantur, vel ex aliquo loco exportantur, vel per aliquem locum, & dictum est a portu, quoniam præstatur, ubi in portum naues delatæ sunt, vel è portu alio feruntur, atque sic sensit Alex. in lege censoria. ff. de verbo. signi. & Non. Marcellus in verb. portorium. ¶ Gabella vero, Dacia, & Duana sunt nomina barbaræ, usu hominum receptæ, quorum singulis prædicta omnia significatur, atque sic dixit Ioan. Tabien. in verb. Pedagia, nume. 1. versicul. Sed vestig. & Syluest. in verb. Gabella. in principio, & sensit hoc et Rebuff. ibid. in verb. Hodie, & Tolet. in Bulla Cænz Domini, Excommun. 3. numer. 2. ac de primo satis, iam alterum præmittamus, scilicet quæ nova pedagia, seu gabellæ sint.

6 Nova pedagia igitur, ¶ nouæq; gabellæ primum sunt hæc scilicet, quæ nunquam impositæ fuerunt. Secundo illæ quoque quæ alibi impositæ

posita sunt, sed non ibi, ubi modo imponuntur, esto alibi licita sint. Postremo, qua imposita ab ijs sunt, qui eas imponendi potestatem non habent, & tantum temporis non effluxit, ut earum impositionis memoria non extet, argu- ca. super quibusdam. S. praterea de verb. sig. Sed iam, qui praedicta imponere possunt, videamus, quod erat tertium nobis proponendum.

¶ *Qua uectigalia imponere potest Imperator, Papa, Reges, Concilium generale, Habens facultatem a dictis, Non recognoscens superiorem. Qui hoc praescripsit tanto tempore, cuius memoria non extat.*

¶ *Quinam uectigalia imponere possint, tertio loco explicandum nobis proposuimus, siam igitur rem aggrediamur. Primum igitur uectigalia haec omnia Imperator imponere potest, ut habetur in eodem capi. super quibusdam. S. Praterea, & ibi communiter not. de verb. sign. & Rebuff. ibid. in versicul. Secundo sal- dit, & facit uectigalia. ff. de publ. & uectigal. & Ci uectigal. non in- stit. non poss. Et quoniam Romanus Ponti. in suis terris. Princeps, & Imperator est, ob eam rem & il- la imponere ipse potest, atque sic*

sensit Abb. in cita. cap. super qui- busdam. numer. 3. uersic. Not. tex. singularem, & Sylue. in uerb. Gabella. 3. num. 2. uersic. Ex quibus patet, & hoc dubitationem non habet.

Secundo loco imponere pos- sunt ea Reges. An igitur & Reges uectigalia imponere possunt? Ho- sti. eos id non posse sensit, sed so- lum Imperatorem, hoc sentire ui- detur quoque Abb. in cit. capitu. super quibusdam, & hoc per l. ue- ctigalia. ff. de publ. & uectigal. na- ibi dicitur, uectigalia sine Impera- toris praescepto neque Praesidi, ne- que Curatori, neque Curiae consti- tuere licere. Hac ibi, quae tamen lex non probat, nam loquitur de iis, qui subiecti alijs sunt, ut praes- ses, & Curator, at Rex non est su- biectus Imperatori. Item lex illa nullam mentionem Regum facit, ergo de ipsis eam loqui non inter- pretabimur, cui enim uerba legis non conueniunt, nec dispositio co- uenire debet. argum. l. 4. §. toties. ff. de damn. infec. & quod lex non dicit, nec nos dicere debemus. ar- gum. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Quamuis igitur de iure opi- nionem hanc uera esse dicat Ab. ex habitis iam, tamen dictum eius falsum esse conuincitur. Quare contrariam opinionem, ut scilicet & Reges uectigalia imponere pos- sint, sequitur Innoc. in capitu. in- nouamus. de cens. ibi enim ait & a Regibus denuo imponi posse, idem Rebuff. ibidem in uersicul.

Secun-

Secundo fallit, vbi & speciatiim Regem Gallie id posse auctoritatibus probat, & Philippum Valesium vestigal salis imposuisse testatur, & alios etiam alia vestigalia imposuisse, idem Vivald. in expositione Bullae coena Domini. cal. 5. num. 36. in Candelabro. pa. 2. Probat etiam primo per cit. cap. super quibusdam. S. preterea, nam ibi declarans Romanus Pontif. que vestigalia interdicta sunt, inquit ea esse, que apparent Imperatorum, vel Regum vel Lateranensis Concilij largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine a tempore cuius non extat memoria, introducta. Hac ibi, si ergo ea vestigalia licita sunt, que Imperatorum, vel Regum permissa sunt, sicut Imperatores ea permittere possunt, ita & Reges, alioquin non recte ibi dictum esset vestigalia ea licita esse, que ex largitione Regum permissa sunt, si ea constituere non possent, cum nemo det, quod non habet. argum. l. nemo plus iuris. ff. de regu. iur. Nec repugnat quod Hosti. nomina Regum inquit ibi intelligi de electo in Imperatorem, qui dicitur Rex Romanorum, quandoquidem duo huic interpretationi repugnant. Primum, quod discedimus a verbi proprietate, & natura, quandoquidem nomen hoc Rex, tam dicitur de Rege Romanorum, quam de aliis regibus, & ob id non est dicendum. argum. l. non aliter. ff. de leg. 3. sed sicut

Romanorum Rex id potest, ita & alii Reges. Alterum quod electus pro Imperatore, adhuc non est Imperator. Adde dictionem illam, vel, inter diuersa poni, argumentum, si heredi plures. ff. de condi. inst. Ex quo igitur vestigalia illa licita esse ibi probatur, quae Imperatorum, vel Regum largitione concessa sunt, sicut illud Imperatorum proprie accipitur, ita & illud Regum accipiemus. Postremo pro hac sententia facit. cit. capitulum. innouamus, nam ibi prohibetur, ne quis presumat statuere nouas pedagiorum exactiones sine auctoritate & consensu Regum, & Principum. Ecce hic optime probari Reges vestigalia imponendi potestatem habere, nam esto velimus nomine Regum Imperatorem electum intelligi, tamen illo verbo Principum, alios inferiores, & sic Reges accipi interpretabimur, nam ab Imperatore primi ipsi sunt. Hanc igitur opinionem ego ut verissimam sequor, cum ob iura proxime citata, vbi quod Reges in suis regnis hodie quoad hoc superiorem non agnoscunt, & habent merita, & mixtum imperium, quo casu quis vbi superiorem non recognoscit, potest vestigalia imponere, ut dixit Naua. in re nostra in Mancapita. 27. numero 6. v. v. ff. de Terris. & Rebuff. ibid. in verb. Secundo fallit, ibi. Idem in alio principe non recognoscente superiorem, quod & conspexisse Dec. etiam restatur, et Mar.

Martinus Alfonsi de Viualdi in Candelabro pat. 2. cas. 5. numero 36. de explanatione Bullæ Cœnæ Domini, tum quod Romanus Pontif. id scit, & tacet, & ex quo per tanta temporum spatia ius hoc exercuerunt, quod eorum memoria in contrarium non est, id acquisiuisse videntur per prescriptionem, argumen. citat. S. præterea. de verb. sig. & ut dicit Abba. in cit. capit. innouamus, tum denique quod hanc opinionem sequuntur Barto. & Bald. in leg. cum proponas. num. 9. versicul. Sexto not. ibi. Pacta per Principem, vel Regem. C. de naut. fœner. Quare ab hac opinione discedendum non censeo. Alioquin Reges omnes excommunicati essent, quod absurdum est. Principes autem alii inferiores recognoscentes superiorem in temporalibus illicitè ea imponunt, & Bullam hanc offendunt, in eiusque pœnas incidunt. Nec facit, si dicatur, vbi Romanus Pontif. id scit, & tolerat, cum ipsis videri eum dispensare. iuxt. tradita per DD. & Felin. in capit. 2. de treug. & pac. nam tolerantia hæc contra Bullam hanc dispensationem non inducit, vt nos infra 3. par. c. 4. ver. Quin etiam. pag. 494. Reges igitur imponere vestigalia noua possunt. 1111091157, 51011

Tertio Concilium generale vestigalia noua imponere potest, cuiusmodi est Lateranense, vt habetur in eodem. s. præterea, nam si ii, quibus Lateranense Concilium

facultatem hanc dedit, id queutur ut dicitur in eodem. S. præterea. multo magis concilium ipsum id poterit. Quare & concilium Tridentinum id potuisset, nam & ipsum Concilium generale est, quãdoquidem auctoritate Romani Pontif. indictum fuit, quo casu generale Concilium dicitur, ipse solus enim congregare Concilium potest, ut dixit Gloss. in cap. quod translationem. de off. legat.

Quarto imponere ea possunt, qui aut a Romano Pontif. aut ab Imperatore, aut a Rege, aut Concilio generali imponendi facultatem habent, vt habetur in cit. ca. super quibusdam. S. præterea. de verb. sig. & cit. cap. innouamus. de cens. & in uerfi. proposito.

Quinto, qui non recognoscunt superiorem, ad quem ab ipsis appelletur in temporalibus, vt probatur in capit. 1. quæ sint regalia in vs. feud. & not. in cap. super quibusdam. de verb. sig. & Nauar. in Man. capit. 27. num. 61. versicul. Tertia, & Martinus Alfonsi de Viualdi in Candelabro pa. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. nu. 36. cas. 5. & Rebuff. in citat. loco, Quæ ratio immunes huius pœnæ etiam reddit multos Principes, & multo magis Serenissimam Venetorum Rempublicam, quæ neminem superiorem in temporalibus agnoscit, & ob id licitè ea onera imponere potest, vt dixit etiam Iacob. de Grass. libro 4. decis. cas. consc. in Expositione

nc

ne Bullæ Cœnæ Domini. numero 67. & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini Excomm. 3. numer. 5. versic. Quarto.

Postremo vectigalia noua imponere potest, qui ius hoc præscripsit tanti temporis cōsuetudine, cuius memoria non extat, vt dicitur in eo. S. præterea. Quare, quod multæ Ciuitates alteri subiectæ id agunt, vel ex hac consuetudine, vel ex concessione a dictis facta, ea licitè exigunt. Hi omnes ergo in suis terris noua vectigalia imponere possunt, alii vero nō. Quare Marchio Montis Scutuli, nec non homines loci illius, aliaque huiusmodi oppida facultatē hanc non habent, nisi vno ex dictis modis fuerit ipsis tradita facultas, & ob id nisi sint in possessione, ad ipsos probatio pertinebit. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

I *Noua pedagia, seu gabellas imponens in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio declaratur, quousq; pateat.*

II.

§. *Positis, quid vectigalia, Gabellæ, & huiusmodi alia sint, nec non, qui imponere ipsa possint, iam, qui Bullam hanc offendens in excommunicationē incidat, videamus.*

In excommunicationem hanc igitur incidit, qui potestatem imponendi non habens noua pedagia, seu gabellas imponit, vt in Bullæ verbis habetur, quæ excommunicatio in multis casibus afficit.

Primò quicumque sit, qui ea imponit, nam in Bulla dicitur. Excommunicamus omnes, at dictio illa omnes, vniuersos, ac singulos comprehendit. argument. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & capitu. si Romanorum. distinct. 19. ergo quoscunque complectitur. Vel igitur clerici, vel laici sint, vel viri, vel mulieres, in excommunicationem incidunt, si noua vectigalia imponant, etiam si iusta per se sint, vt dixit Tolet. eodem numero 4. Illi ergo, ait enim ibi, qui non habentes auctoritatem imponendi gabellas imponunt etiam iustas ex parte causæ, excommunicantur hac excommunicatione. Hæc ibi. Idem Caieta. in Summ. in verb. Excommunicatio. capitu. 71. vers. Sed ad hoc.

Secundo afficit imponentes cuiuscunque generis vectigalia vel sint portoria, vel pedagia, vel gubdagia, & quocunque nomine nomenclantur, & sic vel pro exportatione, vel importatione vel transitu, vel emptione, vel venditione, vel permutatione, & quacunque alia causa, nam & hoc sensit Nauar. in Man. c. 27. num. 61. versic. Pedagium, cum ob rationem, & mē-

tem

rem Bullæ, tum ob verborum naturam, quæ prædicta omnia comprehendunt, ut dixit Nauarr. ibidem, & Iacob. de Graff. libro 4. decif. caſ. conſc. in expoſitione Bullæ Cœnæ Domini. num. 65.

Tertio afficit excommunicatione hæc imponentem onera hæc, vel imponat ſuper rebus alias licitis, & imponi cõſuetis, vel alias illicitis, vel imponi nõ cõſuetis, cuiusmodi res ſunt, quæ pro ſe, familiaræque ſux victu quis portat, vel ad fiſcũ, vel ad rus colendum, ſuper his enim communi iure veſtigalia non imponuntur, vt habetur in l. vniuerſi. C. de veſtigalibus.

Quarto afficit excommunicatione hæc non ſolum, ſi imponantur, quò præſtentur a perſonis, quæ alias ad ea præſtanda non tenentur, vt clerici, & perſonæ Eccleſiaſticæ, & Eccleſiæ, vt habetur in capit. quamquam. de cenſ. lib. 6. verũ etiam ſi imponantur, quò ab iis præſtentur, qui alias, vbi licita ſunt, ad ea præſtanda obligantur, nam Bulla ſimpliciter loquitur de imponentibus nouas gabellas, ubi non poſſunt, & auctoriſtatem non habent, nec diſtinguit, ergo nec nos diſtinguere, ſed ſimpliciter eã intelligere debemus, argumen. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Quinto afficit excommunicatione hæc imponentem in quibuſcũque ſuis terris ea imponat. Vel igitur habeat ibi dominium dire-

ctum, & utile. Vel vtile tantum, vt feudatarii. Vel directum tantum, vt domini. Vel pro parte loci illius dominus ſit, nihil intereſt, quoniam excommunicatione hæc in eos fertur, qui in ſuis terris veſtigalia imponunt, ac pronomen hoc ſuum, ſignificat & rem, in qua quis dominium pro parte habet, vt in l. pupillus. §. ſin. ff. de verbo. ſignificat. & facit l. ſi quis ſeruos ſuos. ff. de lega. 3. & not. hoc Gemper illum text. in capitu. cum non decet. num. 2. de elect. libro 6. & in capitu. ex eod. numer. 1. eod. & Iaſo. in l. ſerui electione. §. Labeo. numero 29. verſicul. Adde etiam quod ad materiam. ff. de le. 1. Significat etiam pronomen hoc ſuum, id, in quo quis dominium tantum directum habet, alius autem utile, ut vſufructuarius. argu. l. ſi quis ſeruos. ff. de leg. 3. Multo magis autem locus ille comprehenditur, in quo quis plenum dominium, & ius habet. argument. l. ſeruos autem ſuos. ff. de leg. 3. Immo ob ſubiectam materiam hæc, ſi non licet ei, qui directus dominus eſt, veſtigalia hæc imponere, multo minus ei, qui utilis dominus tantum eſt. Quæcunque igitur terræ ſint, nihil intereſt. Immo ne melior conditio ſit prædonis, quam iuſti domini, vel de facto terras aliquas quis teneat, in excommunicationem hanc incidit, veſtigalia noua imponens. Poſtremo dum Bulla dicit in ſuis terris, nõ intelligitur ſolum ſi imponan-

ponantur in locis, vt in Ciuitatibus, in oppidis, & huiusmodi, vtrumetiam si in suis territoriis in quacunque parte, vtpote vel ad pontem aliquem, vel ad flumen, vel ad confines, vel ad alium locum territorii, nam in quibusuis locis ea imponant, in suis terris ea imposita dicentur. argumen. capitulum cum Episcopus. de off. ordin. libro 6. Afficit quoque excommunicatio hæc imponentes etiam ob istam causam, vbi potestatem imponendi non habent, hos enim Bulla persequitur, qui potestatem non habentes imponendi hæc onera, ea tamen imponunt, ita Caietan. & Tolet. eisdem in locis, & DD. communiter concludunt.

Postremo afficit excommunicatio hæc ipsos imponentes, statim atque ea impoluerunt, esto adhuc exigi cæpta non sint, nam Bulla hæc excommunicat imponentes noua vectigalia, & imponere, differt a verbo Exigere, vt per se patet, ergo non expectabitur, vt exigantur, ex diuersis enim non fit illatio. argumen. l. Papinianus exuli. ff. de mino. Præterea separatim excommunicantur exigentes, ergo separatorum separata esse debet ratio. argument. l. fin. ff. de calum. not. Ias. in l. si ex falsis. numero 30. C. de transf. & facit in simili capitulum. grauem. de sentent. excom. Hi omnes ergo vectigalia noua imponentes in excommunicationem hanc incidunt, iam eos, qui

penam hanc euadunt, explicemus.

S V M M A.

I *Noua vectigalia impunentes qui in excommunicationem non incidunt.*

III.

S Qui in excommunicationem hanc inciderint, vidimus, iam qui penam hanc euadant,

I videamus. † Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui ea imponendi iure proprio facultatem habent. Hi autem quinam sint, antea præmissimus. Quare quod in horum numero est Serenissima Venetorum Respublica, ob eam rem licite eas imponere, & sine vlllo excommunicationis periculo potest, vt ex dictis supra constat.

Secundo in excommunicationem hanc non incidunt, qui ea imponendi facultatem ab iis habent, qui iure proprio imponere ea possunt, atque sic sensit Ioann. Tabie. in verb. Excommunicatio. §. cas. 19. numer. 2. versicu. Primo not. Qui ergo a Romano Pontifice licentiam hanc habet, penam hanc euadet. argumen. capitulum. super quibusdam. §. præterea. de verbor. sign. nam si ii, qui a Concilio Lateranensi facultatem hanc habent, id queunt, ut ibi dicitur, multo magis

magis quia Romano Ponti. nam Concilium vim habet a Romano Pontif. & ab ipso indicitur, & confirmatur, vt dixit Ioann. Andr. quem refert, ac sequitur Abba. in cit. §. præterea, & facit Glos. in capitu. quod translationem, de off. leg. Et quamuis in cit. §. præterea. Concilii tantum mentio fiat, non excluditur tamen Roman. Pont. qui ei præest. argumen. capitu. significasti. de elect. Qui itidem a Concilio generali facultatē hanc habet, licitē illa imponit, esto enim Concilium Lateranense nominetur in eo. §. præterea, idem tamen & de aliis cōciliis huiusmodi asserendum est, nam eandem potestatem habent, atque sic sensit Abbas in eodem capitu. super quibusdam. num. 3. Qui ab Imperatore itidem eam facultatem habet, ea imponere valet, vt habetur in eodem ca. super quibusdā, & ibi not. Abb. ac DD. & in capitu. annouamus. de cens. & in ca. nou. vectigal. impon. non poss. quod tamen ego intelligo in suis terris imperii, vel mediate, uel immediate subiectis.

Tercio in excommunicatiōnem hanc non incidunt, qui vectigalia imponendi ius habent acquisitum ex longa consuetudine, cuius memoria in contrarium non est, vt in cita. §. præterea dicitur.

Quarto in excommunicatiōnem non incidunt, qui suadent, consulunt, hortantur, iubent, vt

noua vectigalia imponantur, tum quod ipsorum mentio non fit in Bulla, & sic eius verba hisce non conueniunt, tum quod sumus in pœnis, atque idcirco dispositio coarctanda est. argumen. capitu. in pœnis. de regul. iur. lib. 6. Sicut nec etiam qui iniustas gabellas imponunt, non enim excommunicantur, qui ex parte causæ iniustas eas imponunt, sed qui nouas, & iniustas ex parte potentia, ita Tolet. in Bulla Cœnæ Domini Excommunicatio. 3. versicul. Secundo, qui iniustas ergo gabellas imponunt, modo aliam facultatem habeant eas imponendi, hanc pœnam euadunt.

Postremo in excommunicatiōnem hanc non incidunt, qui imponunt nouas collectas, seu taxas inter ciues, nam hæc vectigalia non sunt, ac propterea pœna huius Bullæ ad hos deriuare non potest. argument. l. Papinianus exuli. ff. de min. atque sic sensit Caietan. in Sum. in verb. Pedagogium. versic. Ex quibus sequuntur duo. Quare Respublica, ac Senatus, qui de communi cōsensu ob sumptus factos collectam quandam imponerent, Bulla hac non comprehenduntur, sed iam ad aliam partem huius capitis veniamus.

Verf. Vel augent. *si vel non*

*ni in non omnia mudoq; boup
non dicitur verisimiliter & illud
in sum. S. V. M. M. A.*

**I Augentes uestigalia in excommu-
nicationem incidunt, que excom-
municatio declarat, quousque pa-
teat.**

Hic excommunicantur, qui
uestigalia prædicta legitime
imposita augent. Quam rem ut
facilius cognoscamus, præmitten-
dum unum est, uestigalia, que
augentur, duplicis generis esse
posse, partim licite posita, par-
tim illicitè, utpote quia noua
sunt, & ob id prohibita. Item ex
quo Bulla non distinguit, de ut-
riusque hic agi. Hoc præmisso,
iam & hic regulam constituamur.

In excommunicationem igitur
hanc incidunt, qui uestigalia
imposita augent, ut habetur
hoc in versicul. Quæ regula ius-
dem modis, & rationibus am-
plificatur, quibus superior, idque
merito, tum quod sicut non por-
test nouum uestigal induci, & sic
totum quoddam imponere, ita
nec iam inductum nouiter auge-
ri, & sic nec in parte nouum in-
duci, valet enim argumentum
de toto ad partem. argument.
leg. quæ de tota. ff. de rei uendi. &
leg. 3. ff. pro derelict. & capitu. pa-
storalis. §. item cum totum. ff. de
off. delegat. tum quod fraus sic-

ret legi, nam ex quo nequeunt
noua iudici, vetera augentur,
quod est contra mentem Bullæ
eiusque rationem, Bulla enim
prohibere, vult affectum, & non
modum, quandoquidem ratio
prohibitionis ea est, ne homi-
num facultates per hæc uestigalia
exhauriantur, ut dixit Robus
in Prax. benefi. in expositione Bul-
læ. Cœnæ Domini argument, in
verb. De iure veto canonico, at
ratio hæc locum habet etiam in
auditione, ut per se patet, ne igitur
fraus legi fiat contra capitulum, cer-
tum est, de regul. iur. libr. 6. & ne
quod una uia prohibetur, per al-
liam fiat, contra capit. cum quid-
eodem sit, & lib. sed ut ubi eadem
ratio est ubi eadem dispositio fit,
iuxta capit. cum dilecti de con-
firmat. null. ual. in util. & ibi iud. ff.
ad leg. A qua iure nec augeri uesti-
galia possunt. Quare Nauarr.
est id expresse cautum non fuis-
set, id locum tamen habiturum
fuisse, ut scilicet augentes in ex-
communicationem hanc incide-
rent, dixit in Man. capitul. 2. 7. nu-
mero 6. i. versicu. Declaratio pri-
ma, idem sensu Syluestr. in verb.
Excommunicatio. 7. numero 5. 4.
versicul. Decima nona est in pro-
cessu, ubi & sic praticari ait, sicut
etiam in verb. Gabella. 3. numero
7. versicul. Quartum quod impo-
nentes.

Postremo in excommunicatio-
nem hanc incidunt, qui augent di-
cta uestigalia, vel sint licite impo-
sita,

fit, uel illicitè, ac de illicitè im-
positis non est dubitandum, non
etiam de licitè impositis, quoniam
hic prohibentur, ut in initio præ-
missimus.

Haec tamen poenam euadunt
homines, quos diximus eam euadere
in antecedenti regula, ob eas
dem rationes. Et ideo et Serenissi-
sima Venetorum Respublica licet
te uestigalia imposita etiam au-
gere sine excommunicationis me-
tu potest, ut & supra uidimus, &
diximus.

Veri, Seu imponi, uel augeri
prohibita exigunt.

*Exigentes uestigalia prohibita im-
poni, uel augeri, id est noua uestigalia
in excommunicationem incurrunt, que
excommunicatio declarat, quousq[ue]
patet.*

Hic excommunicatur, qui e-
xigunt uestigalia prohibita
imponi, uel augeri, ut dicitur in
uersiculo. Quod ut dilucidius sit,
præmittenda duo sunt. Primum
quod uestigalia prohibita sunt im-
poni, uel augeri, aliorum a qui-
bus permittitur uestigalia exigere
queant.

Quoad primum igitur uestiga-
lia prohibita imponi, uel augeri
sunt primo ea, que imponuntur

aut pro rebus, quas pro se, sua-
que familia quis fert, aut pro re-
bus suis, aut pro rebus, que in se-
runtur pro colendo iure, ut habet
tur in l. uniuers. C. de uestigal. l. 6.
prohibita sunt noua uestigalia,
que sunt ea, que supra diximus in
principio huius Capituli, & de
hoc satis. Iniqui tolli uisum.

Quoad alterum, ut paucis il-
lud absoluumus, concludendum
est communi iure neque ab Ec-
clesia, neque ab Ecclesiasticis per-
sonis exigere ea posse, ut habetur in
ca. quanquam de cens. l. 6. His-
sic præmissis, iam regulam ponam
mus.

In excommunicationem hanc
igitur incurrunt, qui exigunt ue-
stigalia prohibita imponi, uel
augeri, ut dicitur in uersiculo.
Quæ regula his modis declara-
tur.

Nam primo locum habet ex-
communicatio hæc in eo, qui exi-
git prohibita ratione rerum, id
est de rebus, super quibus impo-
ni nequeunt, ut supra diximus per
l. uniuers. C. noua uestigal. atque
sic sentit Caietanus in Sum. in uerb.
Pedagium uersiculo. Sed ad hoc
ut exigentes incurrant hunc ca-
nonem, etenim & qui ea impo-
nunt, modo ea imponendi pote-
statem non habeant, in excom-
municationem incurrunt, uel supra
uidimus.

Secundo locum habet hæc ex-
communicatio in eo, qui exigit
uestigalia ab eo imposita, qui

non potest, esto alias licita sint, at que sic sensit Caieta. in Sum. eod. etenim & vectigalia imponi prohibita & ea sunt, quæ imponuntur ab eo, qui facultatem eam nõ habet.

Tertio excommunicatio afficit eum, qui vectigalia exigit, quæ antiquitus alibi imposita sunt, sed non ibi, vbi exigit, & sic pronouis ibi habentur, noua enim vectigalia dicuntur etiã respectu loci, vbi exiguntur, non habito respectu, an secundum se licita sint, alibive sint imposita, fieri enim potest, vt transeuntes per Montem Scutulum patriam meã pro suis personis licite pedagium soluant ob longam consuetudinem, cuius memoria in contrarium non sit, iuxta capitul. super quibusdam. §. praterea. de verbo. significa. a transeuntibus autem per Montem columbarum minus licite id exigatur, quoniam oppidum illud ius exigendi non habet.

Quarto excommunicatio hæc afficit exigentes hæc vectigalia quicumque sint, siue qui ea imposuerunt, siue eorum hæredes, siue successores, siue conductores eorum, siue famuli ad exigendum propositi, tum quod simpliciter excommunicantur qui exigunt, nec distinguit Bulla quoniam sint, ergo nec nos distinguere debemus. argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem acti. tum quod Bulla excommunicat om-

nes, qui imponunt talia, & exigunt, vt in principio huius Capituli habetur, ad quod referuntur etiam, qui exigunt, vt per se patet, ergo nemo excluditur. argument. leg. Iulianus. ff. de lega. 3. atque sic dixit de hærede imponentis, de publicano, & conductore, nec non de famulo ad exigendũ proposito. Nauarr. in Man. capit. 27. numero 61. versicul. Quarta, & Iacob. de Graff. libro 4. decis. cas. cons. in expositione Bullæ Cœnz Domini. numero 69. & de conductore facit C. de exactor. trib. lib. 11.

Quinto excommunicatio hæc afficit etiam eos, qui capiunt personas, & ad eum ducunt, qui exigit huiusmodi vectigalia, quod faciunt sapius Beruarii hic Barbiani, quamuis hic licite exigantur, quod tamen id verum sentio, ubi alias exacta ob fugam non fuissent, argument. Clement. primę. iunct. Gloss. de sepult.

Sexto excommunicatio afficit eos, qui imponunt quempiam ad ea exigenda, atque sic dixit Iacob. de Graff. ibid. nam hi proprie facere dicuntur, ex quo per alios id agunt, alioquin contingeret vilem personam, quæ exigit, sapius excommunicari, potetem virum autem qui hæc exigenda curat, poenam euadere, quod absurdum est. argument. cit. Clement. i. iunct. Gloss. Hi omnes ergo in excommunicationem incidunt, iam qui

pa-

pœnam hanc effugiant, explicemus.

S V M M A.

- 1 *Vestigialia accipiens a sponte dante in excommunicationem non incidit.*
- 2 *Exigere vestigial quando quis dicitur.*
- 3 *Inuitus soluere vestigial quis dicitur.*
- 4 *Vestigialia exigens quando in excommunicationem non incidat.*

L

S. Qui caput hoc offendendo in excommunicationem incidunt, vidimus, iam qui pœnam hanc euadant, videamus.

- 1 *Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui recipit hæc a laico sponte solvente, nam Bulla inquit Exigunt, & sic excommunicat exigentes, at texigere est extorquere ab inuito, qui non vult soluere. argument. leg. soluendo, iunct. Glos. exigere. ff. de negot. gest. & l. fideicom. missa. S. si rem, iunct. Gl. exegerat, ff. de leg. 3. ergo secus si a sponte dante recipiat, atque sic dixit Angel. in verb. excommunicatio. 5. cas. 19. & Tabi. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 19. numer. 1. & Caietan. in Summ. in verb. excommunicatio. cap. 39. versic. Et quia exigere, & in cap. 71. versicu. Secundum est, & Nauar. in Man.*

cap. 27. num. 61. versic. Quarta, ab inuito laico, igitur vbi quis accipit, in excommunicationem hæc incidit, alias non, quamuis cõtrarium sit, si a clericis sponte dantibus accipiant, nam in excommunicationem incidunt huius Bullæ positam infra. capitul. 18. & vt dixit Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, Excommun. 3. in fin. † Inuitus autem soluere is quoque dicitur, qui soluit rogatus, vt solueret tanquam debitum, esto vis non adhibeatur, vt inquit Caietan. & Nauar. ibid. Multo magis ergo, vbi ipse, vel res detinerentur, vel minæ inferrentur.

- 4 *Secundo loco † in excommunicationem hanc non incidit, qui probabiliter ignorans vestigialia illicita esse, ea exigat, vel ignorantia iuris, vel facti sit. argument. capitul. Apostolicæ. de cler. excommunic. min. & capitul. 2. de constitut. libro sexto. atque sic dixit Nauar. eodem capitul. numer. 61. versicul. Quarta, ibi excusari tamen posset. Quare famuli, & rudes homines, qui sapius ad hæc exigenda præponuntur ad portas, & ad alia loca, pœnâ hanc euadent, vbi hoc probabiliter ignorant, sicut & qui conducunt ab aliquo Principe dicta vestigialia, & ob id existimant iure imposta esse, atque sic sensit Iacob. de Grass. ibid.*

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, vbi quis vestigialia licita, & permissa ab

iis exigit a quibus iure non licet, ut pote a clericis pro rebus suis; nam etsi alias vectigalia licita sint, illicitè tamen ab his exiguntur, quæ iuris quod noua non sūt, in excommunicationem hanc non incidant, sed in eam, quæ habetur in ea, quanquam. de cens. lib. 6. atque sic dixit Nauar. in Man. capit. 27. num. 161. versicu. Quinta. & Caieta. in Summ. in verb. Pedagogium. ver. Et quia verba propriè intelligenda sunt, etenim per hanc Bullam illicita per se tantum prohibita sunt, non alia, ut dixit Caiet. ibid.

Quarto in excommunicationem hanc non incidit, qui inuitus ea exigit, ut pote praticitur quis a Principe huic muneri inuitus, sed quia repugnare ob probabilem metum non audet, ob eam rem in excommunicationem non incidit. argumēt. eorum, quæ tradunt DD. in capit. sacris. de iis, quæ vi metue caus. fiunt, atque sic dixit Angel. in verb. Pedagogium. numer. 6. versicu. Verum est, quod subditus.

Quinto in excommunicationem hanc non incidit, qui antiquitus licitè imposta, sed ob aliquam causam diu intermissa rursus exigit, exempli gratia Civitas, quæ iusta vectigalia exigebat in ditionem alicuius Principis venit, & eo tempore vectigalia non exigit, modo pristinam libertatem adeptam, vetera vectigalia exigens non offendit, & ob id in excommuni-

cationem, vbi singularis persona est, non incidit, ut dixit Syluest. in ver. Gabella, 3. nu. 5. versicu. Aduertenda sunt quedam.

Sexto in excommunicationem hanc non incidit priuata persona, quæ cum ad id obligata non sit, pecuniam ab aliquo accipit, quo eum tutum per aliquem locum ducat, nam hic iuste locat suas op̄eras, ex quo ad eas gratis prestandas non tenetur, atque sic dixit Ioan. Andr. quem refert, ac sequitur Abb. in capit. super qui busdam. num. 7. versicu. Sed dubitari posset, & Syluest. in verb. Gabella, 3. nu. 6. versu. Tertium, quod priuatus, & Tabien. in verb. Pedagogia, num. 5. versicu. Quarto dubitatur.

Postremo in excommunicationem hanc non incidit, qui dolo vectigalia exigit, ut pote aggreditur quis homines in via, & cogit soluere Gabellam, inquit, se ad id propositum esse, cum non sit, nam hic tenetur pœna concussionis. argument. titul. ff. de concuss. non autem hac pœna, quæ in eos infertur, qui suo iure vectigalia hæc exigere sibi persuadent, sed de hoc capite satis, ad aliud venimus.